

Andreea DUMITRU

Sabatul celebrat cu țescovină

Aducându-ne aminte că, inițial, **Gaițele** lui Kirîțescu erau locatarele unui *vies-par*, Alexandru Dabija le readuce în sfera insectarului pentru a le observa cu pasiune de entomolog. De aici, poate, impresia de eleganță stilistică, oarecum aseptică, lăsată de spectacolul pe care îl semnează la „Odeon”, de aici tăieturile dintre cadrele-secvență, cu personaje încremenite ca himenopterele sub ochiul microscopului.

Prima surpriză a montării vine din soluția scenografică, atipică pentru mizanscena unei drame burgheze. Obsedantul refren *Lasă, frate, că suntem în familie* e ilustrat de Vittorio Holtier cu o minuție care pune în valoare esența. Câteva piese de mobilier (bufetul bătrânesc e supraetajat cu intenție comică) și spațiul se rarefiază, ștergând din memorie clasicele decoruri în stilul epocii, interioare prăfuite și claustrante. De n-ar fi vacarmul strident al celor trei Dudulene, spectatorul le-ar putea confunda cu niște molii sâcâitoare. Asta și din pricina covoarelor opulent etalate pentru a da idee despre gustul vulgar al neamului prost. Moliciunea țesăturilor atenuează parcă dramele de alcov, tipătul isteric al gaițelor. Dispunerea lor succesivă în adâncimea scenei creează profunzime și perspectivă, dar și coridoare înguste ce favorizează conspirațiile. În actul final, un mic covor suspendat ține loc de stâlp mortuar, viu colorat, ce e drept, în acord cu buna dispoziție a unui parastas de cheflii. Hăul negru al scenei se extinde atunci ca o sugestie pentru neantul (a se citi *spîter*, la indicația lui *Georges*) în care se dizolvă această lume bezmetică, dar și pentru câmpiile nesfârșite străbătute fără țintă de păsări limbutे.

Regnul animal își începe domnia, umanitatea coboară în viscere: *Nu știu cum o fi pe lumea ailaltă, dar pe mine durerea mă leșuieste la stomac*, constată cu umor negru *Aneta* (Dorina Lazăr). O instinctualitate primară, imposibil de cenzurat, trădează și tratamentul aplicat celor întorși în mijlocul cărdului după o lungă absență. *Wanda* (Ana-Maria Moldovan) e cântărită din priviri, pândită, adulmecată la propriu. Prezența ei excită simțurile adormite ale locatarilor oploșiți demult într-un decor cu care au făcut, între timp, corp comun.

Cea mai incitantă propunere a lecturii regizorale se sprijină pe travestiurile realizate în cheia șarjei și a caricaturii de către Constantin Cojocaru (*Zoia*) și Ionel Mihăilescu (*Lena*). Fertilitatea des invocată a femeilor din neamul Duduleanu e pură teorie, în viziunea lui Dabija, dacă excludem statura de matroană decrepită a *Anetei*. Uscate, rigide, aproape mumificate, celelalte gaite sunt descrise cu mijloace de o teatralitate excesivă: costumele îmbracă pretențios forme plate, perucile sunt montate la vedere, machiajul nu ascunde, ci subliniază cu stridentă. Această „recuzită” sofisticată, purtând amprenta Irinei Solomon, pare împrumutată din arsenalul vestimentar al travestiților de astăzi.

Disprețul față de sfera existenței private, practica spionajului și a calomniei reflectă moralitatea agresivă a personajelor. Dabija ne avertizează astfel că într-o comunitate ai cărei membri nu pierd nici un prilej de a se ataca și înfiera reciproc, făcând un adevărat cult pentru dezgroparea adevărilor abjecte, concurența devine adversitate ireconciliabilă. Ea alterează miezul intim al ființei, deci și identitățile sexuale. Aproape fără excepție, dacă ne gândim la *Lena*, *Zoia* sau *Fräulein* (în interpretarea Virginiei Rogin, un soi de femeie-comisar), poate și la *Mircea Aldea* (căruia Marius Stănescu îi compune un profil matern), eroii duc o viață sexuală compromisă de înclinații stranii, cu deraieri mărturisite spre abuzuri și adultere.

Competiția acerbă care denaturează relațiile dintre surori ori dintre frații *Georges* (Petre Nicolae) și *Ianache* (Pavel Bartoș) este în fond un complicat joc de complicități și sabotaje, în care rolurile și taberele se schimbă arbitrar. Dar poate că tocmai această stare conflictuală, iscată aparent din nimicuri, permanent întreținută, conferă comediei lui Kirîțescu o inepuizabilă notă de actualitate.

Autorul evoca, după cum se știe, lumea de dinaintea primului război mondial, care, pe buza prăpastiei, își trăia, cu „bucurie diabolică”, ultimele clipe. Și în spectacolul lui Dabija o lume se agită în vecinătatea morții. Spiritul funebru contaminează tot ceea ce vine în contact cu bătrânele gaite. Comunicarea în sânul clanului infernal are loc doar prin formule de cod: imprecatii, semne, vise rău prevestitoare. E un fel de a spune că imensa lor nimicnicie nu poate fi disimulată decât prin ritualuri severe. Atunci când își cultivă ambiguitatea sexuală, când își recenzează cu patimă morții, trioul pune în practică un ceremonial întunecat, dar de o fascinantă vitalitate. Sabatul celebrat cu tescovină.

Lumea lui Kirîțescu e o lume bizară, ieșită din matca naturii, dar tocmai resursele ei intime – apetitul pentru sordid și macabru, o instinctualitate exacerbată – îl fascinează pe regizor. Sub lupa sa, demonii se dezlanțuie într-un monstruos tablou comic pentru a fi reduși, o clipă mai târziu, la scara bietelor himenoptere ținute în insectar.

Teatrul Odeon – Gaițele de Alexandru Kirîțescu. Regia: Alexandru Dabija. Decorul: Vittorio Holtier. Costumele: Irina Solomon. Cu: Dorina Lazăr, Ana-Maria Moldovan, Elvira Deatcu, Carmen Tănase, Virginai Rogin, Ionel Mihăilescu, Constantin Cojocaru, Mirela Dumitru, Marius Stănescu, Petre Nicolae, Pavel Bartoș.